

A szatmári Erdőhát tíz népességének cephalometriai vizsgálata

SZILÁGYI KATALIN — SZATHMÁRY LÁSZLÓ — TÓTH ILONA

Tanulmányunk annak a humán populációgenetikai vizsgálat-sorozatnak része, amelyet a Kossuth Lajos Tudományegyetem Embertani Csoportja az 1970-es évek elején Túrricseán indított el.

Az a körülmény, hogy a túrricsei népesség relatív endogám jellege az izonímia vizsgálat eredményeiből ítélve nyilvánvalóvá vált (NEMESKÉRI és mtsai 1973.), egy multidiszciplináris kutatási koncepció kialakítását tette lehetővé.

E kutatási terv első fázisaként elkészült a népesség több generációs családszövevény rendszerének rekonstrukciója, melyet az életkor- és környezetstabil jellegek (vércsoportrendszer, dermatoglyphiai jellemzők) generációnkénti változását becsülő elemzések követték (BALOGH 1975/a., 1975/b., SZAKÁLY 1979. és SZILÁGYI 1984.). Mindezen eredmények által és az antropometriai jellegek intrapopulációs összehasonlító vizsgálata (SZILÁGYI 1974.) révén becsülhetővé vált a történeti családszövevényben megkülönböztetett jelentőségű, ún. Garda szubpopuláció karaktere; azé a 14 ágra bontható nagycsaládé, amely a népesség 38,6%-át reprezentálta.

Egy másik megkülönböztetés alapján csak a Garda szubpopulációra terjedt ki elemzésünk, amikor is a pedigreket patrilineáris, matrilineáris és kettős le származású részekre bontva végeztünk többváltozós analízist dermatoglyphiai jellegeken (SZILÁGYI és mtsai 1984., SZATHMÁRY és mtsai 1990.).

Összefoglalva a fent említett kutatások eredményeit, megállapítható, hogy a Túrricse népességére (ezen belül is a Garda szubpopulációra) vonatkozó korábbi feltételezés — miszerint az relatív endogám jellegű — több oldalról is alátámasztást nyert.

Ez a körülmény arra ösztönzött bennünket, hogy figyelmünket a feltételezett párválasztási körzet megismerésére is kiterjesszük, azaz az eddig feltárt ismerveket egy olyan regionális áttekintéssel szembesítsük, amelynek tagoltságát, illetve elhatároltságát tekintve egységes tájtörténeti háttere van.

Ezért jelen tanulmányunkban az Erdőhát tíz településének népességéről, illetve azok egymáshoz való hasonlóságáról, különbözőségéről kívánunk előzetes képet kapni cephalometriai jellegek elemzése révén.

A szatmári Erdőhát elkülönülése elsősorban nem geográfiai hátterű (MAROSI 1990.), hanem inkább a népesség szubetnikai differenciáltságával kapcsolatos. Ilyen aspektusból ítélve a Szamoshát és a Túrhat közé eső területet öleli fel, amely nagyrészt a Túrhat nyugati részével esik egybe (TÖRÖK 1977., KÓSA-FILEP 1983.), azaz népességének történeti fejlődése inkább a Túrhatéhoz hasonló (KÓSA 1977/a.). Míg északi határa a Tiszaháttal jól definiálható (ERDÉSZ 1975.), déli peremterülete a Szamoshát felé kevésbé egyértelműen körülírt (vö.: KÓSA 1977/b., KÓSA-FILEP 1983.). MORVAI és MOLNÁR (1966.) autentikus forrásokra hivatkozva megjegyzi, hogy a századforduló idején a jelenleginél nagyobb területet értettek alatta, így magában foglalta a Paládságot, valamint Felsőalmást, Csedreget, Kökényesdet és Túrterebest is. A terület egységét nyilvánvalóan az első világháborút követő határmódosítás bontotta meg.

Anyag és módszer

Cephalometriai vizsgálatainkat 1978-ban a szatmári Erdőhát következő tíz településén végeztük: Csaholc, Gacsály, Kishódos, Kisnamény, Kiszsekeres, Méhtelek, Nagyhódos, Tisztaberek, Túrricse és Vámosoroszi (1. táblázat). Az egyes népeiségeket az 1970-es népszámlálás szerint számított minimum 5%-os mintáik alapján hasonlítottuk össze (vö.: NÉPSZÁMLÁLÁS 1970.). Mivel elemzésünk csak a felnőtt kori (19-x év) népességet érintette, a minták nagyságát ezen néprész arányában adjuk meg (2. táblázat).

A vizsgált jellegeket a 3. táblázatban ismertetjük.

A népeiségek összefüggésrendszerére az SPSS PC + 1987-es programcsomagjával elvégzett diszkriminancia analízis eredményei alapján következtettünk.

Eredmények

A diszkriminancia analízis előtt a Wilks féle lambda értékek meghatározása mellett U-statisztika alapján tekintsük át a kilenc fejméret egyváltozós tesztjének eredményeit (4. táblázat). Eszerint a hipotetikus középértéktől $p < 0,05$ szinten a férfiaknál 9 változóból 6 esetben, a nőknél pedig 9 változóból 8 esetben szignifikáns eltérés becsülhető. Feltűnő, hogy a szignifikáns differenciát nem mutató méretek kivétel nélkül magassági méretek. Így a férfiaknál az egész fejmagasság (M. 16), a morfológiai arcmagasság (M. 18) és az orrmagasság (M. 21); a nőknél pedig úgyszintén a morfológiai arcmagasság (M. 18) nem utal a várható értéktől szignifikánsan különböző eloszlás-tulajdonságra.

1. táblázat A vizsgált települések lakosságának száma (NÉPSZÁMLÁLÁS 1970.)

Table 1. Number of inhabitants in the examined settlements (NÉPSZÁMLÁLÁS, Census 1970.)

Települések Settlements	Összlakosság Total number of inhabitants			Felnőtt lakosság (19-x év) Number of adults (19-x years)		
	Férfiak Males	Nők Females	Együtt Together	Férfiak Males	Nők Females	Együtt Together
Csaholc	318	321	639	203	204	407
Gacsály	586	571	1157	395	361	756
Kishódos	190	186	376	120	125	245
Kisnamény	287	311	598	179	207	386
Kisszekeres	341	331	672	205	206	411
Méhtelek	215	240	455	134	146	280
Nagyhódos	243	240	483	142	166	308
Tisztaberek	483	482	965	272	297	569
Túrricse	425	438	863	256	264	520
Vámosoroszi	343	325	668	211	208	419
Összesen Total	3431	3445	6876	2117	2184	4301

Rátérve a diszkriminancia analízissel elért eredmények ismertetésére, elemezzük elsőként a *férfiak* mintáját, amely kilenc diszkriminancia függvénnyel írható le (5. táblázat). Az első két függvénynek szignifikáns súlya van. Közülük az első megkülönböztetett jelentőségű, hiszen a teljes variancia 85,55 %-át reprezentálja, míg a második függvény a teljes varianciából mindössze 8,86 %-kal részesedik.

A struktúra-mátrix (6. táblázat) szerint az első függvénnyel a járomív-szélesség (M. 6) korrelál a legnagyobb mértékben, míg a második függvényben elsősorban az állkapocs szeglet szélesség (M. 8) korrelatív ereje fejeződik ki. A harmadik függvényben (variancia %=2,18) különböző dimenziók korrelációs összetevői ötvöződnek (M. 3, M. 1, M. 4, M. 16). A morfológiai arcmagasság (M. 18), az orrszélesség (M. 13) és az orrmagasság (M. 21) egyértelműen különböző függvényekkel korrelál (Fn 5, Fn 6, Fn 8).

2. táblázat A vizsgált egyének száma (n), valamint a felnőtt lakosságra (19-x év) számított relatív gyakoriságuk (%) nemenként

Table 2. Number of the examined individuals (n) and their relative frequencies (%) as compared to the adult inhabitants (19-x years) in the cases of the two sexes, respectively

Települések Settlements	Férfiak Males		Nők Females		Együtt Together	
	n	%	n	%	n	%
Csaholc	18	8,9	16	7,8	34	8,4
Gacsály	17	4,3	32	8,9	49	6,5
Kishódos	10	8,3	13	10,4	23	9,4
Kisnamény	16	8,9	20	9,7	36	9,3
Kisszekeres	18	8,8	22	10,7	40	9,7
Méhtelek	18	13,4	25	17,1	43	15,4
Nagyhódos	9	6,3	12	7,2	21	6,8
Tisztaberek	20	7,3	20	6,7	40	7,0
Túrricse	25	9,8	26	9,8	51	9,8
Vámosoroszi	18	8,5	25	12,0	43	10,3
Összesen Total	169	8,0	211	9,7	380	8,8

A csoportosítási eredmények (7. táblázat) átlagosan 53,25 %-ban sikeresek, tehát a vizsgált népségek férfiai — fejméreteik variabilitásából ítélve (az egyváltozós tesztek előrejelzésének megfelelően) — meglehetősen karakterisztikusak lehetnek. Az egyének 46,75 %-a viszont nem jellemző saját (településének) népességére. Ez utóbbi megállapítás elsősorban a kisszekeresi férfiakra érvényes, hiszen Gacsály és Tisztaberek kivételével a további hét településen a kisszekeresinél (5,6 %) nagyobb arányban található olyan férfiak, akik fejméreteinek variabilitása inkább Kisszekeresre jellemző. Ezért mondható el a kisszekeresi férfiokról, hogy igen heterogének, nincs önálló cephalometriai arculatuk.

Ezzel szemben a tisztabereki és túrricsei minták izoláltnak tűnnek (helyesen csoportosított az egyének 90,0 %-a, illetve 88,0 %-a), az átlagos átcsoportosításuk 5 % alatti.

Ezen két ellentétes pozíció közé sorolhatók be a további minták, amelyek között talán a gacsályi érdemel megkülönböztetett figyelmet többfelé (Kisnamény, Méhtelek, Nagyhódos) mutató intenzív asszociációi révén. Ennél kisebb a jelentősége a Vámosoroszi-Kisnamény, illetve a Vámosoroszi-Csaholc relációnak.

3. táblázat A vizsgált fejméretek (MARTIN 1928)**Table 3.** Examined head measurements (MARTIN 1928)

Martin szám Martin No.	Méretek Measurements
M. 1	Legnagyobb fejhossz — Greatest head length
M. 3	Legnagyobb fejszélesség — Greatest head breadth
M. 4	Legkisebb homlokszélesség — Minimal frontal breadth
M. 6	Járomív szélesség — Bizygomatic breadth
M. 8	Állkapocs szeglet szélesség — Bigonial breadth
M. 13	Orrszélesség — Nose breadth
M. 16	Egész fejmagasság — Total head height
M. 18	Morfológiai arcmagasság — Total face height
M. 21	Orrmagasság — Nose height

A nők mintájában szintén kilenc kanonikus diszkriminancia függvényt elemezhetünk (8. táblázat), amelyek közül az első három szignifikáns. Az utóbbiakkal a teljes variancia 92,0 %-át lehet magyarázni. Talán nem véletlen, hogy ez a paraméter a férfiak első két diszkriminancia függvényét reprezentálva is magasabb (94,41 %). Csupán a fenti információkra támaszkodva feltételezhetjük, hogy a nők fejméreteinek kovariancia mátrixa a diszkrimináció kedvezőbb lehetőségeit kínálja, mint azt a férfiaknál tapasztalhattuk. Ezen az alapon olyan gyanúnk is ébredhet, hogy az erdőháti nők struktúrája több generáción keresztül jobban megőrizte az adott településre vonatkozó specifikumokat, mint a férfiaké.

A nők struktúramátrixában (9. táblázat) a járomívszélességet (M. 6) és az állkapocs szeglet szélességet (M. 8) ugyanazon függvényhez rendelhetjük (Fn 1). Ez a megfigyelés alátámasztja a fenti feltételezést, hiszen a férfiaknál ezen méretek különböző függvényekkel korreláltak (vö.: 6. táblázat). A struktúramátrixot általánosan értékelve megállapítható, hogy az eredeti változók a férfiak mintájához képest településenként kiegyenlítettebb korrelációs viszonyokat tükröznek. A közös korrelációs tulajdonságok elsősorban az első két függvény által reprezentált eredeti változókat érintik.

A nők csoportosítási eredményei (10. táblázat) a férfiakétól egyenletesebb megoszlást mutatnak. A kiugróan alacsony és kiugróan magas értékek nem

jellemzőek. A sikeresen csoportosított esetek aránya csak 41,71 %, ami 11,54 %-kal alatta marad a férfiak hasonló paraméterének. Ez a momentum tehát azt feltételezheti, hogy egyes településeknél a férfiak cephalometriai variációi igen heterogének, más településeknél igen homogének, míg a nőknél ilyen jelentős különbség nem mutatható ki. Nem tartható kizártnak, hogy az ilyen jellegű összehasonlítás a két nemet eltérően érintő (valószínűleg az irányított párválasztással is összefüggő) migrációkra is utalhat.

A nőknél a népességen belüli hasonlóság — bár a férfiakétól alacsonyabb mértékben — ismét csak Túrricse (76,9 %) és Tisztaberek (70,0%) esetében magas (vö.: 7. táblázat). Jól elkülönül e paraméter tekintetében Gacsály (18,8 %). A vámosoroszi minta a két leghomogénebb népességgel (Túrricse és Tisztaberek) nem foglal magába variációját tekintve hasonló egyedet. Ugyanakkor jelentősnek kell ítélnünk a Kishódos — Méhtelek, a Kisnamény — Méhtelek, a Méhtelek — Kishódos és a Nagyhódos — Kishódos kapcsolatot is.

A két nemet együtt értékelve (11. és 12. táblázat) megállapítható, hogy a cephalometriai jellegek variabilitása alapján Túrricse és Tisztaberek népessége ítéltető leghomogénebbnek; kapcsolatrendszerük igen behatárolt. A legheterogénebb pedig a kisszekeresi és a gacsályi populáció. A kisszekeresi CsaHolc, Kishódos, Méhtelek és Nagyhódos felé, míg a gacsályi Kishódos, Kisnamény, Kisszekeres, Méhtelek és Nagyhódos felé mutat asszociatív érzékenységet.

Az osztályozási eredmények kétoldalú megközelítési lehetőségének előnyét kihasználva, a köztes tartományba eső hat populáció összefüggésrendszeréből elsősorban a Kishódos— Méhtelek, valamint a Kisnamény — Vámosoroszi relációk emelhetők ki, mint a génmigrációra is utaló folyamatok feltételezett kardinális momentumai. Másodsorban a CsaHolc — Vámosoroszi, a Kisnamény — Nagyhódos, a Nagyhódos — Kishódos, a Nagyhódos — Méhtelek és a Vámosoroszi — Méhtelek közötti cephalometriai kapcsolatok ítéltetők jelentősnek.

Ha az Erdőhát 10 településének vizsgált mintáit aszerint csoportosítjuk, hogy az egyedek a lakóhelyükön születtek-e, a 12. táblázatban összefoglalt eredményeket kapjuk. Eszerint az utóbbi két-három generáció alapján nem magyarázhatók a diszkriminancia analízissel elért eredmények, hiszen az ezúton előállított paraméter értékei egyenlőtlenül kombinálnak a cephalometriai variabilitásra utaló értékkel. Ez azonban nem lehet biztos támpont a felvetett kérdésben, mivel a születési hely mindig függ a pillanatnyi egészségügyi ellátottságtól, a szülőotthoni körzeteiktől.

Úgy tűnik tehát, hogy Túrricséhez hasonlóan az Erdőhát 10 adott településére nézve is csak egy több generációt magában foglaló demogenetikai rekonstrukció adhat választ olyan manifesztációk vizsgálatára, amelyeket több generáció genetikai összetevői határoznak meg.

*

Készült az 1707. számú OTKA támogatásával.

4. táblázat Kilenc fejméret egyváltozós tesztjei az Erdőhát 10 településének összevont mintáján

Table 4. Univariate tests of the nine head measurements in the contracted samples of 10 settlements in Erdőhát region

Méretek Measurements (Martin No.)	Férfiak/Males (DF = 159)			Nők/Females (DF = 201)		
	Lambda (Wilks)	F	Szignifikancia Significance	Lambda (Wilks)	F	Szignifikancia Significance
M. 1	,88813	2,23	,0230	,89773	2,54	,0087
M. 3	,83895	3,39	,0008	,87260	3,26	,0010
M. 4	,80705	4,22	,0001	,81464	5,08	,0000
M. 6	,25814	50,77	,0000	,49543	22,75	,0000
M. 8	,37890	28,96	,0000	,49949	22,38	,0000
M. 13	,89626	2,05	,0372	,90400	2,37	,0144
M. 16	,91491	1,64	,1073	,83981	4,26	,0000
M. 18	,93566	1,22	,2894	,92110	1,91	,0519
M. 21	,95364	0,86	,5634	,91013	2,21	,0231

5. táblázat Kanonikus diszkriminancia-függvények (Fn) a férfiak esetében
Table 5. Canonical discriminant functions (Fn) in the case of males

Fn	Saját érték Eigenvalue	Variancia Variance (%)	Kum. Cum. (%)	Kan. korr. Can. corr.	Fn	Lambda (Wilks)	Chisquare	DF	Szignifikancia Significance
					:0	,0660	430,925	81	,0000
1	5,6965	85,55	85,55	,9223	:1	,4417	129,524	64	,0000
2	,5901	8,86	94,41	,6092	:2	,7023	56,008	49	,2286
3	,1454	2,18	96,60	,3563	:3	,8045	34,489	36	,5405
4	,1227	1,84	98,44	,3306	:4	,9032	16,142	25	,9105
5	,0515	,77	99,22	,2214	:5	,9497	8,175	16	,9435
6	,0326	,49	99,71	,1778	:6	,9807	3,083	9	,9609
7	,0117	,18	99,88	,1076	:7	,9922	1,238	4	,8717
8	,0078	,12	100,00	,0879	:8	1,0000	,008	1	,9294
9	,0000	,00	100,00	,0070	:9				

6. táblázat A férfiak struktúramátrixa, rendezett formában
Table 6. Structure matrix on ordered form in the case of males

Méreték Measurements (Martin No.)	Fn 1	Fn 2	Fn 3	Fn 4	Fn 5	Fn 6	Fn 7	Fn 8	Fn 9
M. 6	,68617	,54095	,19423	,28203	,18948	,24035	-,03204	,12388	-,09611
M. 8	-,49412	,60857	,07364	,44025	,05687	,38225	,16818	-,05676	-,07335
M. 3	,04420	,35865	,67704	,53245	-,02631	-,31570	,07647	,14624	,00107
M. 1	,09270	,13571	,57668	-,03879	-,47008	,40001	,25471	,16340	-,40786
M. 4	,05692	,52949	,57236	,08727	,02339	,32934	-,49972	,11775	,09271
M. 16	,04239	,18575	,51925	-,16329	,48467	,37871	,51447	,07160	,13886
M. 18	,05468	-,13651	,20299	-,18773	,69135	,36731	,07143	,40986	-,34053
M. 13	,09581	-,14210	,17858	,51705	-,14994	,61657	,18334	-,12422	,46873
M. 21	,06920	-,04436	-,21860	,14643	,21822	,24813	,10699	,87683	,18589

7. táblázat A férfiak átlagos csoportosítási eredményei

Table 7. Classification results in the case of males

Tényleges csoport Actual group	N	Számított besorolás Predicted group membership									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Csaholc	18	7 38,9%	2 11,1%	1 5,6%	1 5,6%	-	2 11,1%	2 11,1%	-	-	3 16,5%
2 Gacsály	17	-	6 35,3%	1 5,9%	3 17,6%	1 5,9%	3 17,6%	3 17,6%	-	-	-
3 Kishódos	10	1 10,0%	-	6 60,0%	1 10,0%	-	1 10,0%	-	-	-	1 10,0%
4 Kisnamény	16	1 6,3%	-	2 12,5%	9 56,3%	1 6,3%	-	1 6,3%	-	-	2 12,5%
5 Kisszekeres	18	5 27,8%	-	4 22,2%	1 5,6%	1 5,6%	3 16,7%	3 16,7%	-	1 5,6%	-
6 Méhtelek	18	2 11,1%	2 11,1%	2 11,1%	2 11,1%	1 5,6%	8 44,4%	-	-	-	1 5,6%
7 Nagyhódos	9	-	-	2 22,2%	-	-	2 22,2%	4 44,4%	-	-	1 11,1%
8 Tisztaberek	20	1 5,0%	-	-	-	-	1 5,0%	-	18 90,0%	-	-
9 Túrricse	25	-	-	1 4,0%	-	-	-	1 4,0%	-	22 88,0%	1 4,0%
10 Vámosoroszi	18	-	1 5,6%	-	4 22,2%	1 5,6%	2 11,1%	1 5,6%	-	-	9 50,9%

A „helyesen csoportosított esetek aránya: 53,25%

Percentage „grouped cases correctly classified: 53,25%

8. táblázat Kanonikus diszkriminancia függvények (Fn) a nők esetében
Table 8. Canonical discriminant functions (Fn) in the case of females

Fn	Saját érték Eigenvalue	Variancia Variance (%)	Kum. Cum. (%)	Kan. korr. Can. corr.	Fn	Lambda (Wilks)	Chisquare	DF	Szignifikancia Significance
					:0	,1576	370,483	81	,0000
1	1,6268	60,48	60,48	,7870	:1	,4139	176,846	84	,0000
2	,6829	25,39	85,87	,6370	:2	,6966	72,487	49	,0162
3	,1650	6,13	92,00	,3763	:3	,8115	41,871	36	,2311
4	,0921	3,42	95,42	,2903	:4	,8862	24,214	25	,5070
5	,0548	2,04	97,46	,2280	:5	,9348	13,515	16	,6348
6	,0353	1,31	98,77	,1847	:6	,9678	6,554	9	,6834
7	,0214	,79	99,57	,1446	:7	,9885	2,317	4	,6776
8	,0099	,37	99,94	,0990	:8	,9983	,344	1	,5576
9	,0017	,06	100,00	,0414					

9. táblázat A nők struktúramátrixa, rendezett formában
Table 9. Structure matrix on ordered form in the case of females

Méreték Measurements (Martin No.)	F _{n1}	F _{n2}	F _{n3}	F _{n4}	F _{n5}	F _{n6}	F _{n7}	F _{n8}	F _{n9}
M. 6	-,75966	,30626	,16099	,05521	,40165	,14517	,26302	,18529	,12188
M. 8	,69893	,53776	,13317	-,12075	,30996	,01431	-,05494	,12036	,27607
M. 21	,02332	,04686	,73031	,15454	-,13473	,10286	-,26047	,58111	,75582
M. 16	,03949	,44497	-,28547	,06268	,20117	,05900	-,26494	,47734	,11718
M. 4	-,07615	,48291	,38895	,57213	-,14183	,11606	,27986	-,16464	,37863
M. 3	,00955	,39136	,29976	,28912	,34885	,55624	,17294	-,13153	-,44157
M. 18	,15219	,04709	,26086	,51759	,23681	-,20684	,25315	,68258	-,09906
M. 1	,08289	,34066	-,09763	,16843	-,21259	,54021	,38977	,57255	,14972
M. 13	,07015	-,32196	,18462	,21241	,39425	,48354	,06430	,07060	,64339

10. táblázat A nők csoportosítási eredményei
Table 10. Classification results in the case of females

Tényleges csoport Actual group	N	Számított besorolás Predicted group membership									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Csaholc	16	9 56,3%	-	2 12,5%	1 6,3%	1 6,3%	1 6,3%	1 6,3%	-	-	1 6,3%
2 Gacsály	32	2 6,3%	6 18,8%	5 15,6%	2 6,3%	7 21,9%	3 9,4%	2 6,3%	-	1 3,1%	4 15,6%
3 Kishódos	13	1 7,7%	1 7,7%	4 30,8%	-	1 7,7%	3 23,1%	1 7,7%	-	1 7,7%	1 7,7%
4 Kisnamény	20	-	2 10,0%	1 5,0%	6 30,3%	-	4 20,0%	3 15,0%	-	-	4 20,0%
5 Kisszekeres	22	3 13,6%	4 18,2%	3 13,6%	1 4,5%	7 31,8%	2 9,1%	1 4,5%	-	-	1 4,5%
6 Méhtelek	25	1 4,0%	2 8,0%	4 16,0%	2 8,0%	1 4,0%	11 44,0%	2 8,0%	-	-	2 8,0%
7 Nagyhódos	12	-	1 8,3%	3 25,0%	1 8,3%	-	2 16,7%	4 33,3%	-	-	1 8,3%
8 Tisztaberek	20	-	-	1 5,0%	-	1 5,0%	1 5,0%	2 10,0%	14 70,0%	-	1 5,0%
9 Túrricse	26	-	1 3,8%	3 11,5%	-	-	1 3,8%	1 3,8%	-	20 76,9%	-
10 Vámosoroszi	25	4 16,0%	1 4,0%	1 4,0%	3 12,0%	2 8,0%	4 16,0%	3 12,0%	-	-	7 28,0%

A „helyesen csoportosított esetek aránya: 41,71%
 Percentage „grouped cases correctly classified: 41,71%

11. táblázat A két nem átlagos csoportosítási eredményei (%-ban), a 10 fölötti értékek feltüntetésével
Table 11. Average results of the classification of the two sexes in percents, involving values above 10%

Tényleges csoport Actual group	Számított besorolás Predicted group membership										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1 Csaolc	47,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11,4
2 Gacsály	-	27,1	10,8	12,0	13,9	13,5	12,0	-	-	-	-
3 Kishódos	-	-	45,4	-	-	16,6	-	-	-	-	-
4 Kisnamény	-	-	-	43,2	-	-	10,7	-	-	-	16,3
5 Kisszekeres	20,7	-	17,9	-	18,7	12,9	10,6	-	-	-	-
6 Méhtelek	-	-	13,6	-	-	44,2	-	-	-	-	-
7 Nagyhódos	-	-	23,6	-	-	19,5	38,9	-	-	-	-
8 Tisztaberek	-	-	-	-	-	-	-	80,0	-	-	-
9 Túrricse	-	-	-	-	-	-	-	-	82,5	-	-
10 Vámosoroszi	-	-	-	17,1	-	13,6	-	-	-	-	39,0

12. táblázat A népességek összevont jellemzői
Table 12. Contracted intrapopulational characteristics

Népességek Populations	A népességen belüli hasonlóság (%) Intrapopulational cohesion (%)	A lakóhelyen születettek (%) Born in the place of residence (%)
Túrricse	82,5	70,6
Tisztaberek	80,0	60,6
Csaholc	47,6	41,2
Kishódos	45,4	73,9
Méhtelek	44,2	51,2
Kisnamény	43,2	61,1
Vámosoroszi	39,0	57,1
Nagyhódos	38,9	48,2
Gacsály	27,1	57,1
Kisszekeres	18,7	65,0

Irodalom

- BALOGH 1975/a.** = Balogh E.: Génfrekvencia változások vizsgálata egy kelet-magyarországi populáció (Túrricse) egy nagy családi ágának (M. Garda) hat nemzedékén. (Examination of the changes in gene frequency in six generations of a line of a family (M. Garda) in a population of eastern Hungary (Túrricse) *Anthropológiai Közlemények* 19. 1975. 31-45.
- BALOGH 1975/b.** = Balogh E.: Erdőhát (Szabolcs-Szatmár megye) relatív endogám település népességének (Túrricse) seroantropológiai és populációgenetikai vizsgálata. (The seroanthropological and population-genetic investigation of a relatively endogamous settlement (Túrricse) in the Erdőhát region (Szabolcs-Szatmár county)) Egyetemi doktori értekezés, KLTE Debrecen 1975. Kézirat.
- ERDÉSZ 1975.** = Erdész S.: A szatmári Tiszahát. *Élet és Tudomány* 29. 1975. 1379-1383.
- KÓSA 1977/a** = Kósa L.: Túrhat. In: ORTUTAY, Gy. (Főszerk.) Magyar Néprajzi Lexikon, Akadémiai Kiadó, Budapest 1977. 5: 370.
- KÓSA 1977/b** = Kósa L.: Szamoshát. In: ORTUTAY, Gy. (Főszerk.) Magyar Néprajzi Lexikon, Akadémiai Kiadó, Budapest 1977. 4:550.
- KÓSA-FILEP 1983** = Kósa L. — Filep A.: A magyar nép táji-történeti tagolódása. Akadémiai Kiadó, Budapest 1983.
- MAROSI 1990** = Marosi, S. (Szerk.): Magyarország kistájainak katasztere. I. MTA Földrajztudományi Kutató Intézet, Budapest 1990, 157-161.
- MARTIN 1928** = Martin R.: Lehrbuch der Anthropologie I. Gustav Fischer, Jena, 1928.
- MORVAI-MOLNÁR 1966.** = Morvai J. — Molnár M.: Tárgygyűjtés Szatmárban. *Néprajzi Értesítő* 48. 1966. 255-307.
- NEMESKÉRI és mtsai 1973.** = Nemeskéri J. — Szilágyi K. — Balogh E. — Joubert K.: Egy kelet-magyarországi népesség (Túrricse) isonimia vizsgálata a pedigrek különböző rokonsági kapcsolataiban. (Isonomy-examination of a population of eastern Hungary (Túrricse) in the various relationships of pedigrees.) *Anthropológiai Közlemények* 17. 1973. 3-19.
- NÉPSZÁMLÁLÁS (Census) 1970.** = 1970 évi népszámlálás. Szabolcs-Szatmár megye adatai. KSH. Budapest 1972.
- SZAKÁLY 1979.** = K. Szakály M.: Túrricse és az Erdőhát népességének néhány bőrlérendszeri jellegzetessége. (Investigations on some characteristics of the dermatoglyphic system in the population of Túrricse and the Erdőhát.) Egyetemi doktori értekezés. KLTE Debrecen 1979. Kézirat.
- SZATHMÁRY és mtsai 1990.** = Szathmáry L. — Szilágyi K. — Tóth I.: Kvantitatív dermatoglyphiai jelek vizsgálata egy túrricsei család-szövevényben. (Factor analysis of finger ridge counts in a familiar population fragment (Túrricse, NE-Hungary)) *NyJAMÉ XXVII-XXIX.* 1984—86. (1990) 339-357.

- SZILÁGYI 1974.** = Szilágyi K.: Túrricse népességének fontosabb antropometriai jellemzői. (Some anthropologic characteristics of the population in the village Túrricse.) *Anthropologiai Közlemények* 18.1974. 191-197.
- SZILÁGYI 1984.** = Szilágyi K.: Az ujjminták generációnkénti alakulásáról. (Generational Distribution of Finger Patterns) *Anthropologiai Közlemények* 28. 1984. 175-179.
- SZILÁGYI és mtsai 1984.** = Szilágyi K. — Szathmáry L. — Tóth I.: Cluster analysis of the fingers on dermatoglyphic traits. *Zbornik (Proceedings). The Slovak Anthropological Society of the Slovak Academy of Sciences* 1984. 49—53.
- TÖRÖK 1977.** = Török K.: Erdőhát. In: ORTUTAY, Gy. (Főszerk.) *Magyar Néprajzi Lexikon, Akadémiai Kiadó, Budapest 1977. 1:716.*